

Leiguíbúðir

-ein avbjóðing til ta ov dýru sethúsabyggingina

sjónarmið

Tá ið eg varð spurður um at skriva «sjónarmið» um evni, ið eg meti frá mínum sessi sum borgari og embætismaður at vera týðningarmikið, rannsakandi eg mitt umhvørvi og royndi at hugsa i yvirskriftum.

Hvat er tað, vit sum starvsfólk á arbeiðsplássinum tosa um, hvat halda vit vera umráðandi i okkara egna livi, og hvat halda vit vera umráðandi i okkara samskipti við viðskiftafólk okkara?

Hvat er tað á sama hátt, sumtykist umráðandi, tá ið eg sum privatpersónur tosi við vinfólk og kenningar?

Ja, sjálvandi er tað mangt og hvat. Vit tosa helst nógv um okkara frítíðar- og mentunarlív sum samfelag og sum einstaklingur, men haldi eg, at hetta annað hvørt verður umrøtt betur av øðrum enn mær ella at tað hoyrir til privata umhvørvið, og eg skal tí lata tað liggja.

I hesum tíðum verður eisini nógv tosað um lagnu fiski- og alivinnunnar, og verða hesi evni dýgliga umrødd i politiskum og øðrum sambandi av bæði leikum og lærdum/royndum fólk á økinum, so eisini hetta skal eg lata øðrum at umrøða.

Tvey onnur evni stinga seg tó altíð i seinastuni upp, nevniliga vantandi møguleikarnir seinasta hálva árið at fáa og fasthalda stóðugt arbeiði og íbúðaspurningurin (ella rættari sagt, spurningarnir i sambandi við íbúð).

Bæði evnini haldi eg meg at hava ávísar vitan um, bæði sum privatpersónur og embætismaður. Bæði evnini hava stóran týðning fyrri einstakling og samfelag. Munur er tó á støði og vavi i kjakinum.

Um arbeiðsloysisspurningin kann sigast, at hann i løtuni oftani verður viðgjörður sum ein trupul trúarspurningur — mest tí vit á hesum sum á øðrum økjum hava lagt ov lítið i at fáa hóskaði hagtalslifar til vega, bæði hvat viðvíkur vavi og innihaldi. Vit kunnu tí sláa fast, at eingin i hesum landi i dag við vissu kann siga, hvussu stórt arbeiðsloysi vit hava — vit hava enn ikki eina rimuliga góða útgreining av, hvat tað vil siga at verða arbeiðsleysur, bert vita vit, at sosiala deild býráðsins (Tórshavn) og Almanna-stovan pr. 31.03.90 guldu út forsorgarhjálp vegna arbeiðsloysi til ávíkavist 149 og 150 persónar i øllum aldursbólkum millum 18 og 67 ár, og at talið av umsóknunum um stuðul enn er hækkandi. Hetta áhugaverda evnið havi eg bæði av politiskum og sakligum orsökum hug fyrri fyrst at lata liggja til fakliga og politiska viðgerðin hevur fótað sær á betri sakligum grundarlagi.

Eftir er so kjakið um íbúðaspurningin i Føroyum.

Royndi i fjør at birta upp undir kjak um henda týðningarmikla spurning, týðningarmikið bæði her og kring heimin. Royndi i sakligum búna (og innihaldsliga eisini, meti eg), at sannføra lesaran kring Føroyar um, at hetta er av størstu sosialu vandamálum i dagsins Føroyum.

Tá ið eg seti fram henda pástand, so er tað ikki i móttöysi um at einki kann gerast — sjálvandi kann tað tað. Einasta móttöysi, eg kenni i hesum samandi — og tað er ivaleyst stórt — er tann vantandi áhugin fyrri á hesum øki at seta sær politisk mál, ið ikki bert eru sprottin av sjálvseigni og vana-hugsan.

Soleiðis má ein hugsa, tá ið ein fylgir gongdini á politiska leikpallinum bæði lokalt og sentralt, tí um ein skal meta eftir tí politikarar okkara siga okkum i fjølmiðlunum, ja so er størsta vandamál okkara at finna i viðurskiptunum:

- 1) i fiskivinnu okkara
- 2) i spurninginum um vit skulu hava friari/meira tíðarhóskandi brennivinsølu
- 3) um blokkstuðulsskipanin skal heilt ella partvist verða á barnaansingar-økinum ella
- 4) um ávis sjúkrahús skulu hava einstök lækna- ella sjúkrasystarstørv sett.

At støðan i fiskivinnuni er av størsta týðningi fyrri einstakling og samfelagið er væl eingin ósamdur i — men at hinir 3 «fjølmiðlatopparnir» eru av størsta samfelagsliga týðningi hjá fjøldini, er eftir mínum tykki hvat danir rópa «proportionsforvrængning» við lít.

Soleiðis man eingin heldur meina tað i álvara, men eftir stendur, at lítill tíð, orka og rúmd verður til kjakið, ið m.a. átti at verið grundarlagið undir t.d. einum miðvísnum íbúðapolitikki, ið fer longri enn at útvega ov dýr og ov ótraditionel figging av sethúsum, sum einki annað norðurland heldur seg hava ráð til, sum einasta loysn av ikki nektaða tørvinum eftir góðum og hóskaði íbúðum (bæði hvat viðvíkur stóð, góðsku og prisi).

At okkurt bagir á hesum øki, haldi eg, at fleiri meina, hóast manglandi almenna kjakið, tí «reaktionirnar» uppá fyrrnevndu grein i fjør og uppá útvarpsending um sama evni stuft aftan á, vóru frá vanligum fólk i — i hesum sambandi vanligir sethúsaeigarar og leigarar — at á hesum øki valdar politiskt ráðaløysi og manglandi áhugi, ið líkast líkasælu.

Fáa vit fleiri leiguíbúðir, verður fyrri fyrstu ferð ein avbjóðing til tað ov dýra sethúsabyggingarúð og harvið helst eisini krav um og møguleiki fyrri aðrari og meira tíðarhóskandi figgjarskipan til sethús, skrivar Tommy Petersen, almannastjóri.

Men hvat bagir er i størsta mun at figgjarskipan okkara er grundstøðisliga/hugsónarliga ikki munandi broytt i hugaheiminum hjá politikarum (og møguleiga partum av veljarum teirra) og hjá leiðslunum hjá peningastovnum okkara síðan tíðina um seinna heimsbardaga. Ei heldur eru okkara hugsjónir um hvat henda figging, sum núverandi skipan hóast alt skaffar til vega, skal nýtast til, broyttar eftir dagsins tørv og møguleikum.

Vit eru ikki komnir longri enn at hugsa um einstaklingsins fót undir eg-ið borð. Vit hava ikki givið okkum far um ella vit royna at skumpa tað burtur, at «stóra» persónliga inntøka okkara er ikki øll til taks. Fyrr vóru krøvini frá tí almenna (les skattur o.t.) minni partur av inntøkuni og líkvidi parturin (hóast lægri lönarlag) størri.

Vanlig sparikassa- og bankalán (um lænt varð til bygging) var góð figgjarskipan, og eini hús vórðu síðan bústaður fyrri 2-3 ættarlið.

Hetta er i stuttum eitt svar uppá, hvat m.a. bagir.

Um ein patent- ella gandaløysn finst?

Neyvan — gandaløysnir hava ofta sama «substans»/innihald sum roykur. Men eitt stig á leiðini kundi verið at politikarar og peningastovnar ásanna, at um vit ikki finna eina figgjarskipan, ið skapar møguleika at fáa til vega eina hóskaði stóra nøgd av góðum leiguíbúðum, ymiskar til stóðdar og til rimuligan pris, ja, so koma vit ikki i framtíðini at hava ráð til at nektta tørvina á íbúðum til tey við vanligari inntøku ella láginntøku.

Eina slíka figgjarskipan megna pen-

ingastovnarnir møguleiga ikki sjálvir at fáa til vega — helst skal lóggáva til og møguleiga almenn lutteka, men hetta kundi verið uppgávan/avbjóðingin til okkara figgjarserfrøðingar innan og uttan tað almenna — vanliga hevur tað ikki kortað uppá skaparevni, tá ið figging skuldi fáast til vega til onnur endamál, einstaklingum og samfelagnum at gagni.

Um fleiri leiguíbúðir soleiðis verður veruleiki, so verður fyrri fyrstu ferð ein avbjóðing/ein kapping til tað ov dýra sethúsabyggingarúð og harvið helst eisini krav um og møguleiki fyrri aðrari og meira tíðarhóskandi figgjarskipan til sethús.

Við øðrum orðum — vit mugu nú byggja ein íbúðapolitikk upp á ta sannroynd, at húsaleiga (annaðhvørt tað er tað vit vanliga halda er húsaleiga — nevniliga gjald til eigara av íbúð ella tað er gjald av rentum og avdráttum til ein kapitaleigara) er nakað vit skulu gjalda alt okkara vaksnamannalív ella meginpartin av hesum.

Fót undir eg-ið borð hjá fjøldini eftir 15–20 árum hoyrir eini farnari tíð til — gævi vit ásanna tað, meðan tíð er og handla eftir hesum.

Á summarmála Tommy Petersen almannastjóri

PS Ein politikari helt einaferð fyrri, at slík nýggj figgjarskipan kom at tynja samfelagsbúskapin og lands- og kommunukassan av nógv — tað ger verandi skipan i ólukkumát við ringum úrsliti fyrri tey, ið øll siga seg at tæna — nevniliga «Palleba og Marsannu».